

INAKI IRAZABALBEITIA

Larunbatero Mari Karmen Odriozolarekin Euskadi Irratian izaten nituen solasaldietan, joan den maiatzean gaiari buruz mintzatu ginenean ez nuen uste horren islada handi eta esanguratsua gure artean laster izango zuenik. Ingalaterran jazo-tako gertakizunez ari ginen eta ez genuen, berak eta nik, aski erreflexurik izan Euskal Herrian antzeko kasuak gertatuak zirela ohartzeko, memoriak engainatu egiten ez badit bederen.

Almazen handi horietako bateko ataburuan kokatutako kamera batek filmatutako irudiei esker, hiru urteko ume bat bahitu eta hil omen zuten gaztetxoak identifikatu zituztela izan zen gure abiapuntua. Ingalaterrako hiri txiki bateko esperientzia azaldu nuen. Bertako merkatal guneko zenbait tokitan bideo-kamerak kokatu zituzten inguruak (kale, aparkaleku, etab.) jagoteko. Itxuraz, krimenak (automobil-lapurketak, graffitiak eta antzekoak batipat) izugarri gutxiagotu ziren harez gero. Hiritarrak oso pozik omen zeuden. Gainera, norberaren intimidadeari eginiko eraso horren aurka ez zen kontrako jarrearik agertu, nahiz eta sistema martxan jarri aurretiko azterketetan horrelakorik espero izan. Guztiak pozik edo: poliziak bere lana errazten zelako, hiritarrak automobiletatik larpurtzen ez zirelako eta teknologi saltzaileak sekulako negozioa begi-bistan zutelako...

Ez du irakurleak oso azkarra izan behar Mari Karmen eta bion elkarrizketaren nondik norakoak izan ziren asmatzeko: 1984, intimitate-eskubidea, zeinek kontrolatu kontrolatzailea, teknologia berrien erabilpen-mugak eta -etika... Laburtuz, kezkatzekoa eta arriskutsua iruditu zitzaigun bioi, Ingalaterrako esperientzia hori zabaltzea.

Eta hara! Zokotik argi! Atutxaren bideoen kapitulu berria! Guk urrun eta bazter nahi genuena, etxean dago jada.

Egia aitortu behar badut, ez dut Bilboko aste nagusian filmatutako bideo ospetsua ikusi (telebista gutxi ikusten dut, are

gutxiago futbol-partiduz betetako abuztuko egun gogaikarri haietan), bai ordea, hari buruz trumilka entzun eta irakurri.

Beldurra ematen dit, zurkaitza, zehazkiago. Ez naiz ni Linch-en legearen aldekoa eta Arenalean jazotakoari deitoragarria deritzot. Hala ere, tamalgarriagoa deritzot erabaki hotz baten ondorioz hiritar zintzoak (horrela omen garelako, kontrakoa frogatzen ez den anartean, konstituzioak dioenez) kamera filmatzen jartzeari, gutxiago edo gehiago edandako burubero batzuen erokeria edo zitalkeriari baino.

Nor da estatua ni etengabe kontrolatzeko? Konpreni dezaket eta baita onartu ere, delitua egiten ari diren kriminal batzuk filmatzea gero tribunaletan froga moduan erabiltzeko. Hori, arriskuak baditu ere, justiziaren eraginkortasunerako mesedegarria delako. Alabaina, ez dut inola ere onartzen hiritar baketsuen joan-etorriak filmatzea. Ilegala den ez dakit (intimitatearen eskubidea dugu konstituzioaren arabera), ez-zilegia eta inmorala dela bai ordea. Nire intimitatea, nire lagunak nortzuk diren, zer jaten dudan, zigarroari nola heltzen diodan, Pepsi ala Coca Cola nahiago dudan ez zaio inori axola eta are gutxiago, teoriarik, nire intimitatea eta askatasuna zaintzeko aukeratua izan denari. Ez naiz umea eta ez ditut aingeru goardakoak behar.

Estatu totalitario baten atarian ez ote gauden beldur naiz. Aipatutakoa eta gizartean somatutako beste jarrera batzuk, intolerantzi zantzu handiegiak dituzte lasai eta beldurrik gabe egoteko. Bilboko Aste Nagusiko festa-ingurua bidez filmatu izana salatu eta baztertu egin behar da ezinbestean, gure askatasunean iraun nahi badugu. Alabaina, batzuk (bideo-irudiek sortutako higuinak bultzatuta, hain segurki) bideoari esker lintxamendu-saioan parte hartu zutenak identifikatu ahal izango dela esango dute, Atutxaren alde, baina, Elizak zerbairetan arrazoirik badu, helburuek ez dutela baliabideak justifikatzen esatean datza. Askatasuna ez da hiritarren intimitatea apurtuz bermatzen, guztiz kontrako ondorioa lortzen da baizik.

Efikaziaren argudioak ez ditzala gure begiak itsutu.

Bidenabar, zein gutxi izan dira filmaketa hori gaitzetsi dutenak!

Eta azkenik galdera bat: zeinen interesen mesede emititu zen bideoa *ad nauseam*?

* * *

Intolerantzia aipatu berri dut goraxeago. Gure artean usu suertatzen den ezaugarria, tamalez. Egunero prentsa zabaldu baino ez da egin behar bekatu horren aztarnak edonon somatzeko. Politikariak dira, agian, tolerantziaren birtuteaz harrotasun txikiena ager dezaketenak, nahiz eta hitz hori hitzetik hortzera erabili.

Tolerantzia/intolerantziaren borroka horretan Euskal Herrian *Elkarri* moduko mugimendua agertzea oso berri ona da. Gure herriaren normaltze eta baketze-bidean, herri izatearen bidean halaber, urrats garrantzitsua da.

Ez da *Elkarri* bakearen alde Euskal Herrian azaldu den lehen talde antolatua, bai ordea, ideia eta proposamen berriak jorratzen eta ohizko eskemetatik ihesi egiten ausartki ari den bakarra. Horregatik agian, espektro politikoaren alde askotatik berarekiko jarrera mesfidantzatsuak daude.

Gure herriak aurrera egin dezan eta gurea gizarte normalizatua izatea nahi badugu, aurriritzirik gabeko elkarrizketaren bidea landu beharra dago. Gutxirako balio dute bakearen aldeko adierazpenak egitea gotorleku ideologiko batean hertsirik norberak kanpoan dagoenari entzun ez eta iseka eta burlaka egiten badio.

Bestetik, egoeraren erantzukizuna aldeetako bati bakarrik egozten dion bake-mugimenduak hobe luke desargertzea edota mozorrabere atzeko legokeen interes politikoa garbi azaltzea. Julio Iglesias Zamoraren bahiketa ezegarriaren aitzakiaz, bakearen aldeko mugimendu batek langabetuei ETARI gutun bat igortzea protesta eginez eskatu die, erakunde armatua omen baita beren egoeraren erantzulea. Zentzurik ba al du? Zer lortu nahi da? Enfrentamendua, agian? Itsukeria ala gaiztakeria? Horrelako proposamenek gatazka leundu eta konponbidean jarri ez eta areagotu eta garrastu egiten dute. Are gehiago, beste aldekoen artean bi heriotza tamalgarri gertatu diren egun beretan aldarrikatzen bada. Bakearen alde ari al dira ala sutara egurra botatzen?

Elkarri-n bederen ez dut horrelako jarrerarik ikusi edo somatu eta horrexegatik beste arrazoi askoren artean, horre la jarraituta herri gisa gureak egin duela besteak beste, nire laguntza eta begirunea izango ditu.

Hala eta guztiz ere, ez naiz oso baikorra etorkizunak opa diezagukeenaz. Gauzak hobera ez eta txarrera doazela dirudi. Elkarrizketa eta gatazkak hitz eginez konpondu beharra aldarrikatzen da egunero hitz potoloekin. Zein da ordea, aldarrikapen horien atzeko borondatea? Maiz, askok, gatazkaren alde batean zein bestean, elkarrizketaren ondorioak eta emaitzak alde aurretik jarrita dituztela ematen (elkarrizketa A lortzeko da, A lortzen ez bada ez dago elkarrizketarik) du, zenbait puntutan amore emateko prest ez daudela eta elkarrizketa bere helburu konkretu eta zehatza jadestea baino ez dela. Horien asmatan elkarrizketa besteei beren eritzia ezartzea baino ez da.

Gizarte-arazo eta -gertaera guztiei norberaren jarrera (partidu) politikoaren koloreko kristalean zehar begiratzea, intolerantziaren beste ezaugarrietako bat da. Oro partiduaren doktrinaren arabera aztertu eta bideratu behar da. Partidua egia da (Eliza berria) eta guztietan arrazoi du. Nire senetik ateratzen nau horrek. Esaterako, aurreko batean, *Txuri Beltz* telebista-programa grabatzean horrekin egin nuen topo, solaskidetak hiru politikari profesionalak zirelako. Gaia nahikoa filosofikoa zen, *izakia ala izadia* baitzuen izenburua, baina zeuden politikariak aukerarik txikiena ikusi zuten bezain laster beren politikariazko hika-mikak aineratzen hasi ziren: *zuk hau ez duzula egin, zuek hura egiten duzuela*, etab. Aukerarik ez dute galtzen. Berdin zaie, Kubaz, ikastolez, poluzioaz, aingeruen sexuaz edota futbolaz aritzea, finean, aipatu berri ditudan leloak jaulki egingo dituzte. Segur egon.

Elkarrizketarako eta besteen iritziak onartzeko jarrera-eza erakusten du horrek. Zertarako bada, hitzaren indarra aldarrikatu? Horrek, euskal gizartearen egungo *statu quo*-arekin ados daudela adierazten duela beldur naiz. Aldatuko balitz, beren diskurtsua diferentea beharko luke izan eta horrek lan handia eskatzen du, batzuk egiteko gai ez direna. Zertarako burua nekatu betikoa eginez irauterik badago? Garun-alferkeria arras hedatua dago gure artean.

Bestetik, gure politikariak helburu edo proiektu baten inguruan elkar hartzeko prest ez ditut ikusten. Beti egongo da, besteengandik bereiztuko denik eta lortzen dituen ez eta urrun-tzen dituen azpimarratu duenik. Gogoan dut EAJko nire lagun batek esan zidana Elkarte Autonomoan tripartitua sortzeaz zegoenean: *Gure zalantzen arazoaren muina EAri nola min gehiago eman asmatzea da; batzuk jaurlaritzza barruan diogu, beste batzuk jaurlaritzatik kanpo ordea*. Urrun dago Telesforo Montzonek aldarrikatzen zuen Maltzaga.

* * *

Gazteleraz, ni nabilen giroetan bederen, *impresentable* ize-nondoak euskarazko bere ordainak, *aurkeztezin* hain justu, ez dituen konnotazio eta kolorea ditu pertsona bati aplikatzen zaionean.

Euskal politikan eta kultur munduan pertsonaia *impresentable* asko dago, bere kargu edo lanbidea aprobetxatuz zentzugabeko tontakeriak esateko aukera dutenak. Tontakeria horiek lagunartean, tabernaz taberna basoerditan, esango balituzte, alkoholaren eraginez esandakotzat jo zitezkeen eta barkatzekoak izango lirateke agian. Alabaina, serio-serio jarrita, beren bulegotik edo prentsaurreko batean, mikrofono artean esaten dituzte eta maiz, biharamuneko egunkarietan lehen orrialdeko berri izatea erdiesten dute. Batzuk, txanpainazaleak dira; bidezaleak beste batzuk; intelektualen zigorrik ere badago... Beno, klase eta pelaje guztietakoak.

Horiek dauden tokietan egotea eta dituzten postuak izatea ez da arazorik nagusia, gero eta gehiago izatea baizik. Bakan batzuk zirenean, bitxia, barregarri eta atsegingarri izan zitezkeen, zirko guztiek pailazoak behar baitituzte. Tamalez eskola sortu dute eta itxuraz, gure herrian politikan eta administrazioan gora egiteko, tontakeriarik, zentzugabekiarik eta kirtenkeriarik handienak esateak (goian dagoenari ipurdian muin egitearekin batera), ikasketa, dohainik eta kalitate pertsonal, etika eta beste gizarte-baloreak baino baliagarriagoa da. Bozeramale, beren alderdien irudi moduan ageri zaizkigu; gero eta harroago gainera. Atzo botatakoa handia, gaurkoa handiagoa eta biharkoa mundiala!

Bere buruaz uste handia duen horietako batez zera dio nere lagun oñatiar batek: *Egunkaria*-ren edo ikastolen kasuan bezala egingo balitz eta pertsona hori Hawaiien betiereko enbaxadore izendatzeko jendartean diru-bilketa egingo balitz, berak gustora jarriko lukeela dirua.

Ez litzateke neurri txarra, lasaiago eta bihotzerre gutxiago izanik biziko ginateke eta.

Alabaina, beste nere lagun batek, transatlantikoa bete bidali beharko genukeela azpimarratzen du. Ai, ene jainkoa!

XABIER KINTANA

EUSKALTZAINDIAREN ETA EUSKO IKASKUNTZAREN 75. URTEURRENA

Aurten bi urteurren ospatu dira, Eusko Ikaskuntzarena eta beronen kume izan zen Euskaltzaindiarena; biak, beraz, elkarrekin lotuak. Biek izan dute, gainera, beren ospalekua herri eta toki berean, Oñatiko unibertsitatean.

Atzean oso bide luzea duten erakundeak, oro har, herdoil-kutsuz agertu ohi dira gaurko gizartean, behialako esperantisten edo filantropoen elkarteen antzera adiskide urtesuen eta apezten biltoki nostalgiko gisa. Ezin uka, noski, arrisku hori ere hemen aipatzen ditudan erakunde hauen gain izan denik, frankismopeko urte ilunen eraginez areagotua. Bata eta bestea gure Herriak unibertsitaterik eta kultur administrazio propiorik ez zuen garaian sortu ziren, eta ordutik hona beren lana egin dute. Orain, unibertsitateak eta Euskal Gobernuak beren eskuetan arlo horiek hartu dituztenean, zeinek bere urteurrenean, lehenago izandakoaren oroimen eta ospakizun hutsetan gelditu barik, aurreko lan-bideari jarraituz, gure gizartearen gaurko eta biharko premiei begira planteatu dituzte beren zereginak, Euskal Herriak berengandik nahi eta espero dutena bideratzeko asmoz.

Alde horretatik, Eusko Ikaskuntzak bere bidea unibertsitate-munduarekin loturik dakusa, ikerkuntzarekin batipat,